

Bu yayın Pecya tarafından sayısallaştırılmış veya sayısal olarak telif sahibinden alınmıştır. Pecya Dijital Kütüphanesi`nde gösterimde olan tüm yayınlar için Pecya ailesi olarak, Türkiye Cumhuriyeti`nin yerleşik kanun ve hukuki düzenlemelerine, genel ahlaki ve etik konularına tam önem veririz.

Tüm yayınlar haklı sahibinden yazılı antlaşma ve onay alınarak gösterimdedir. Gösterim şartlarını belirleyen telif sahibi yayıncıdır.

Pecya'nın vizyonu, Türkçe dilinin tüm bilgi birikimini bir araya getirmek ve dünyadaki herkes tarafından anında ulaşılabilir kılmaktır.

Pecya`nın tüm içeriği korunmaktadır. Pecya, teknolojik olarak gerekli üst düzey koruma tedbirlerini almıştır. Telif ve yayın sahibi istemedikçe Pecya`daki bilgi ve yayınlar kopyalanamaz.

Pecya`nın izin verilmeyen içeriğini kopyalamaya teşebbüs etmek yasal değildir ve müeyyideleri vardır.

This publication has been digitized or purchased from the copyright owner by Pecya. We, as Pecya, pay strict attention to the established legislation and regulations of Republic of Turkey and general moral and ethical issues regarding all publications on display in Pecya Digital Library.

All publications are displayed by written agreement and consent of copyright owner. It is copyright owner who defines the terms of display.

Pecya`s vision is to compile all information in the Turkish language and render it accessible by everybody all over the world.

All the content of Pecya is protected. Pecya has taken the necessary ultimate measures technologically. Information and publications on Pecya cannot be copied unless copyright and publication owner agree to.

Any attempt copy unauthorized content in Pecya is illegal and causes sanctions.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FATÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

C İ L T : I I

S A Y I : 7

O C A K 1965

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

Fiatı: 2.5 TL. Yıllık : 30 TL. Altı Aylık: 15 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

- 2 — Yeni yıla girerken * * *
- 3 İstihsalın Beşerî Cephesi Doç. Dr. Nusret M. EKİN
- 6 Ayın Ekonomik Olayları * * *
- 8 Az Gelişmiş Ekonomilerde Dış Özel Yatırımları Fayda ve Mahzurları Dr. Erol MANİSALIOĞLU
- 11 Malthus'un Teorileri Gerçekleşiyor mu? ... Reha BAVBEK
- 15 Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler Karşısında İdareci İbrahim ÜLKEM
- 20 Müşterek Pazarda Meyve ve Sebze Piyasası Ayhan AGUN
- 23 Türkiye Maden-İş Sendikası İmren AYKUT
- 26 Türkiye Yünlü Tekstil Sanayiinin Durumu Tunca TOSKAY
- 31 Türkiye'de Turizm ve Yatırım Sahaları ... Doğan ERMAN
- 36 İlk Mezunla Hasbıhal İmren AYKUT
- 38 Cemiyetten Haberler * * *

YENİ YILA GİRERKEN

Bugün 7 nci sayısını sunduğumuz Dergimiz, yeni yıl ile birlikte yeni Cild'ine başlamış bulunuyor. Birinci cild'inde sizlerden gördüğü destek ve teşvik karşısında, bu sayıdan itibaren huzurlarınıza daha mükemmel çıkmak gayretiyle çalışacaktır. Yalnız unutmayın ki, bu bizim olduğu kadar sizlerin de vazifesidir. Dergide görülen boşluklar, düşünülen özellikler bize bildirilecek olursa, derhal o sahada gerekli incelemeyi yaparak veya yaptırarak istenen veya düşünülen şekli vermeye çalışacağız.

Gayemiz, dergimizi en mükemmel bir şekilde hizmete sunmaktır. Yazılarda, ilmi olduğu kadar, memleket müesseselerinin eksik taraflarını ele alan, kalkınmaya mani olan hususları yok edici, uyarıcı, yol gösterici hususlar hassasiyetle aranacaktır. Gelen yazılar bu bakımdan titizlikle seçilmekte, dergiye girebilecekler ayrılmaktadır.

Her şeyden evvel yıkıcı değil yapıcı olmaya çalışıyoruz. Bu güne kadar hiç bir zümrenin menfaati gaye edinilmedi ve asla edinilmiyecektir. Sadece ortada memleket ve onun yüksek menfaatleri var. Çabalarımız, memleketin hayırlı kalkınmasına bir nebze hizmettir. Bunun için gerek cemiyet gerekse Dergi olarak hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyoruz. Programımızda, dahilde ve hariçte memleketimizin ana davalarına ışık tutacak mevzularda etüd'ler yaptırmak, konferanslar ve açık oturumlar tertibi yer almaktadır. Hatta, bu gibi faaliyetlerimizin neticelerini Dergimize ek özel sayılarla okurlarımıza sunmaya da kararlıyız.

Bu sayımızdan itibaren sizlere 5 nci sayımızda vaad ettiğimiz hususlardan birini daha sunuyoruz. Bu sayıdan itibaren Dergimiz sahife adedini fiatında hiç bir değişiklik yapmadan arttırmış bulunuyor.

Sizlerden gördüğümüz yakın alâkaya tekrar tekrar teşekkür eder, Dergiye gönderilen yazıların en geç her ayın 20 sine kadar İdare adresimize elden veya posta ile gönderilmesini rica eder,

Yeni Yılınızı Candan Kutlarız.

Saygılarımızla

İstihsalin Beşeri Cephesi

Doç. Dr. Nusret M. EKİN

İktisat, umumî bir ifadeyle söylemek istenirse, zenginlikleri yaratma ve bu yaratılanı bölüşme ilmidir. Diğer bir deyişle, bütün iktisadî vetire, umumiyetle istihsal ve bölüşüm mesleleri etrafında toplanmaktadır. Bilindiği gibi, günümüzde ekonomik gelişme ve ekonomik refah büyük ölçüde daha fazla mal ve hizmet yaratma, yani millî hasılayı daha çok arttırma problemi haline gelmiştir. Fert başına millî hasılanın arttırılması, «Prof. Lewis» in de ifade ettiği gibi, iktisadî kalkınmanın en önemli vasıtalarından birisi olmuştur. (Lewis, Arthur; The Theory of Economic Growth; s. 9) Millî hasılanın, diğer bir ifadeyle millî gelirin yükselmesi, böylece ekonomik gelişme bakımından vazgeçilmez bir hedef haline gelirken, bu gayenin tahakkuk için dikkate alınması lüzumlu emek cephesi XX. asra kadar ihmal edilmiş veya ikinci plânda bırakılmıştır. Halbuki, emeğin istihsal denilen hadisenin vazgeçilmez unsurlarından birini teşkil ettiği aşikârdır. Uzun seneleri, hattâ asırları dolduran doktrin ve fikir münâkaşaları içinde, meselenin bu veçhesinin gayet sathî olarak veya ancak başka hususları izah için ele alındığını görüyoruz. Çünkü XIX. asrın iktisatçıları bakımından, istihsal vetiresi içinde emek unsuruna hususi bir önem atfetmenin hiçbir manâsı yoktu. Bir yandan «mahreçler kanunu» ve diğer teorik izahlara olan inanç, diğer yandan hızla gelişen sanayileşme dikkatleri başka hususlar üzerine çekmiştir. Böylece XX. asra gelinceye kadar tam istihdam seviyesinde teşekkül edeceğine inanılan iktisadî muvazene, istihdam meselesini üzerinde durulmaya değmez bir konu haline getirmiştir. Bu suretle bir bakıma demografi mevzuunda tetkikler yapmış Fransız iktisatçısı «Alfred Sauvy» nin tabiriyle, «savaş ve savaşanlar birbirine karıştırılmıştır.» (Vimont, Claude; La population Active; s. XI) Herne kadar Marx'ist ekonomik büyüme modelinde, «yedek sa-

nayi ordusu» yoluyla ekonomik gelişme vetiresinin yaratacağı işsizler grubuna temas edilmişse de, esasında meselenin bu şekilde vazedilişi işsizlik meselesine dikkati çekmekten ziyade, muayyen bir gelişme modelinin izahı içindir. (Marx, Karl ; A Critical Analizes of Capitalist Production; Volume I; s. 623) Halbuki, vak'alar klâsik iktisatçıların bu inanışını teyid etmemiş, iktisadi muvazenesizlikler, veya noksan istihdam seviyesindeki ekonomik muvazeneler meselenin realiteleri daha iyi izah eder şekilde ele alınmasını bir zaruret haline getirmiştir.

«Yeniye çevriliş ve yöneliş, olsa, olsa millî geliri sağlamanın en tabii yolu olan çalışma ve iş hayatına katılmayı (istihdam) baş tarafa almak ve hadiselerin tahliline oradan girmekle mümkün olabilirdi. Bu yolda ilk kıvılcım veren ve yön çizen eser, İngiliz iktisatçısı «John Maynard Keynes» in 1936 da yayınladığı «The General Theory of Employment, Interest and Money» (İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi) adlı kitabı olmuştur.» (Ülgener, Sabri F. ; Millî Gelir İstihdam ve İktisadi Büyüme; s. 11) Böylece biraz da ekonomik şartların, 1929 buhranının ve iktisadi muvazenesizliklerin yarattığı tazyik altında, dikkatler istihsalin beşerî cephesine çevrilmiştir. İki dünya harbi arasında gelişen teorik izahlar içinde, millî gelir ve istihdam meseleleri daha geniş bir açıklık kazanmış ve «Keynes» sonrası tartışmalarının en önemli konuları haline gelmiştir.

Muayyen bir memlekette, fertlerin daha yüksek gelirlerle ve dolayısı ile yaşama standardına sahip olmaları, diğer bazı faktörlerden sarfı nazar edilirse, geniş ölçüde o ülkelerdeki fertlerin iktisadi faaliyetlere katılıp katılmamasına bağlı bulunmaktadır. Tabiatıyla çalışan bu fertlerin yarattıkları istihsal, onların çalışmaları yanında daha birçok amil tarafından da tayin edilmektedir. Meselâ çalışanların verimliliği, çalışma süresi ve şiddeti, veya emek dışındaki diğer istihsal amillerinin verimliliği v.s. gibi. Fakat, bu faktörlerin tesirlerinin de mevzu bahis olabilmesi için, herşeyden evvel ekonomik manâda çalışmanın vuku bulması zaruridir. Bu manâda iktisadi faaliyet, istihsalin esas temelini teşkil etmekte, diğer faktörler ise yaratılan istihsalin miktar ve kalitesini etkilemektedirler. Böylece, mesele dönüp dolaşıp bir memleketin iktisaden kalkınabilmesi veya gelişmiş durumunu muhafaza edebilmesi için nüfusunun daha büyük kısmına çalışma veya istihdam imkânları temin etmesine bağlı kalmaktadır.

Mamafih, bu hususun bilhassa azgelişmiş ekonomiler bakımından doğru olduğunu söylemek icap eder. Bilindiği gibi, millî gelir ve istihdam arasındaki münasebetler birbirine kenetlenmiş bir durumda-

dır. Diğer, bir ifade ile, millî gelirin arttırılabilmesi imkânı, geniş ölçüde istihdamdaki artışlara bağlı bulunmaktadır. Fakat, bu münasebet daha ziyade kısa vadeli değişmeler için bahis konusudur. Halbuki uzun bir vade içinde istihdam hacminde bir değişme olmadan, millî geliri istihlal tehzizatının yenilenmesi ve genişletilmesi, yani teknolojik inkişaf yoluyla arttırmak mümkün olabilir. Nitekim gelişmiş ekonomilerde görülen millî gelirin istihdamdan daha süratli bir şekilde artışı, esas itibariyle bu sebepten doğmaktadır. Bilhassa, İkinci Cihan Harbinden bu yana, Batının gelişmiş ekonomilerinde görülen tam istihdam hali dikkatleri tıpkı klasiklerde olduğu gibi emek dışındaki uzun vadeli teknolojik gelişme ve iktisadî büyüme meselelerine çevirmiştir. Mamafih, bilhassa az gelişmiş ekonomiler bakımından istihdam meseleleri etrafındaki nazari ve tatbiki münakaşalar, hâlâ bütün şiddetiyle devam etmektedir.

İşte Keynes'le birlikte başlayıp gelişen bu düşünceler bilhassa bir memlekette ekonomik faaliyetlere dahil nüfus kısmının tetkik ve tahlil edilmesi zaruretlerini ortaya çıkarmış ve böylece işgücü araştırmaları en önemli bir konu haline gelmiştir. Mamafih «Keynes», «Genel Teorisi» ile sertleşmiş, birçok inancı yıkmış olmakla beraber esas itibarile işgücü mevzuundaki araştırmalara ancak son on yıl içinde hız verilmiştir. Toplam işgücünün tahlili şeklinde başlayan ilk araştırmalar, çok yakın senelerde teferruata inmeye ve mesele muhtelif faktörlere göre ele alınmağa başlanmıştır. Böylece demografi ekonominin içine nüfuz etmeğe başlamış ve ekonomik hayatın beşerî cephesinin analitik tetkiki, ekonomi ilminin temel bir bölümü haline gelmiştir.

Ayın Ekonomik Olayları

AVRUPA YATIRIM BANKASI :

1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ortak Pazar Ortaklık Anlaşması gereğince ilk beş yıllık devre için Altılar Türkiye'ye 175 milyon \$ tutarında bir kredi yardımına karar vermişlerdir. Bu yardım «Avrupa Yatırım Bankası» tarafından yapılacaktır.

SERMAYE PİYASASI SEMİNERİ :

2 Aralık 1964 - 5 Aralık 1964 tarihleri arasında İstanbul - Yeşilköy Çınar Otelinde yapıldı. Odalar Birliği, Merkez Bankası ve Sınai Kalkınma Bankasının müştereken tertip ve finanse ettikleri seminer çok faydalı olmuştur. Özel sektör temsilcilerinin ve Üniversite öğretim üyelerinin de iştirak ettiği toplantıda, bilhassa özel sektörün zaman zaman şiddetle ihtiyaç duyduğu sermaye meselesi üzerinde durulmuş, hisse senedi ve tahvillerin serbest muamele göreceği bir piyasanın kurulması üzerinde ittifak edilmiştir.

Odalar birliği, Devlet plânlama teşkilâtı ve Sınai Kalkınma Bankasının elemanlarının müşterek çalışmaları sonunda «Sermaye Piyasası» kanununun kabataslağını teşkil edecek bir etüd hazırlanmıştır.

Tasarı önümüzdeki günlerde Hükümet'e sunulacaktır.

1965 YILI BÜTÇESİNİN MÜZAKERESİNE BAŞLANDI :

10 Aralık 1964 tarihinden itibaren Bütçe-Plân Karma Komisyonu yeni mali genel ve katma bütçe kanunu tasarısını müzakereye başlamıştır.

Komisyon çalışmaları 23 Ocak 1965 tarihine kadar devam edecektir.

TÜRKİYE PAKİSTAN TİCARET ANLAŞMASI :

18 Aralık 1964 günü saat 11.00 de her iki devletin temsilcilerinin huzuruyla Ticaret Bakanlığında imzalanmıştır.

21 Temmuz 1964 günü Türkiye-İran, Pakistan arasında yapılan zirve toplantısında alınan karar gereğince serbest döviz esasını gerçekleştirmeyi anlaşma hedef tutmaktadır.

Memleketimizi Ticaret Bakanımız Feni İslimyeli, Pakistanı da Pakistanın Ankara Büyükelçisi Makbul Rabb temsil ederek anlaşmayı imzalamışlardır.

1964 İZMİR ENTERNASYONAL FUARI :

Fuarı sebebiyle verilen ithal müsaa-
delerine ait müddet 19 Aralık 1964 günü
sona ermiştir.

AMERİKADA YENİ YIL İLE BİRLİKTE DÜŞÜNÜLEN VERGİ REFORMU :

Haber aldığımız göre, Amerikan Hü-
kümeti yeni yıl başından itibaren bir
malî reform tatbikine karar vermiştir.

Bu reformun gayesi bazı lüks istihlâk
maddeleri üzerinden alınmakta olan va-
sıtalı vergilerde indirim yapılmasını he-
def tutmaktadır. Hazineye bir hayli yük
tahmil edecek olan proje maliyecileri u-
zun uzun düşündürmektedir.

HALK BANKASI 70 NCİ ŞUBESİNİ AÇTI :

Millî Bankalarımızdan Halk Bankası-
nın 70 nci şubesi, Bingöl'de 21 Aralık 1964
günü hizmete girmiştir. Açılış dolayısıyla
Bingöl'e giden Umum Müdür Muavini Sa-
yın Oktay Emed'in özel olarak bildirdiği-
ne göre, yakında yurd dışında da şube a-
çılması için hazırlıklar yapılmıştır. İlk o-
larak işçilerimizin geniş bir şekilde yay-
gın bulunduğu Almanyada Münih şehrin-
de bir şube açılması düşünülmektedir.

Değerli Bankamızı yeni hizmete giren
şubelerinin açılışı sebebiyle tebrik eder,
Bingöllülere ve memlekete hayırlı olma-
sını dileriz.

23 ARALIK 1964 NORVEÇ'LE

MEMLEKETİMİZ ARASINDA 500.000 \$' LIK KREDİ ANLAŞMASI YAPILDI :

Anlaşma Maliye Bakanlığında her iki
memleketin yetkili kıldığı kişiler tarafın-
dan imzalanmıştır. Türkiye'yi Maliye Ba-
kanı Ferit Melen temsil ederken Norveç
adına Ankarada bulunan Türkiye Büyük
Elçisi Anker imzalamıştır.

Bu yardım Türkiye'ye Yardım Kon-
sersiyomuna dahil bulunan Norveç'in 1964
yılı için tahsis ettiği uzun vadeli bir kre-
didir. Mahiyeti itibariyle tamamiyle kal-
kınma kredisi vasfını taşımaktadır. Nor-
veç, Konsersiyoma bu yıl dahil olmasına
rağmen memleketimize büyük faydalar
sağlayacağı tahmin edilen bu yardımıyla
piyasada bir memnuniyet havasının esme-
sine sebep olmuştur. Kredi, 7 yıl sonra
başlamak üzere 17 yıl vade ve % 4.5 faiz
üzerinde ödenecektir.

— 0 —

Az gelişmiş ekonomilerde dış özel yatırımların fayda ve mahzurları

Dr. Erol MANİSALIOĞLU

Dış özel yatırımların az gelişmiş ekonomiler üzerinde çeşitli etkileri vardır. Az gelişmiş ülkelerin iktisadî yönden en büyük noksanı kapital teçhizatının diğer istihsal faktörlerine oranla nisbî kıtlığının çok yüksek olmasıdır. Bu da marjinal tasarruf eğiliminin çok düşük olmasından ileri gelmektedir. Bu durum az gelişmiş ekonomileri kapital teçhizatlarını arttırmak için dış kaynaklardan faydalanmaya zorlar. Dış yardımlar krediler, hibeler ve dış sermaye yatırımlarıdır.

Kapitalin diğer istihsal faktörlerine olan oranını arttırmak için özel dış yatırımları teşvik eden ve onlara çeşitli imtiyazlar tanıyan az gelişmiş ülkelerin dikkatli davranmaları, bu yatırımların fayda ve sakıncalarını iyice araştırmaları gerekir. Aksi halde özel dış yatırımlar bu ekonomileri içinden çıkamayacakları bir duruma sokabilir.

Biz burada kısaca özel dış yatırımların az gelişmiş ekonomilere neler verebileceğini ve neler alabileceğini kısaca göstermeğe çalışacağız.

ÖZEL DIŞ YATIRIMLARIN GETİRDİKLERİ :

Kapital Stokuna İlâve: Sermayenin girişi ile az gelişmiş ekonomide kapital stokunda bir artış meydana getirecektir. Bu durum kapital ile kapital dışındaki istihsal faktörleri arasında daha uygun bir durum meydana gelmesine sebep olur ve kapitalin nisbî kıtlığını azaltır.

Kapital stokuna yapılan ilâvenin normal bir sonucu olarak istihsal seviyesinde de bir artış meydana gelir. Çünkü bir taraftan istihsal

faktörleri miktarı artmış, diğer taraftan faktörler arasında daha uygun bir oran meydana gelmiştir.

Teknik Personel Artışı: Özel sermaye girişi kapital teçhizatı ile birlikte teknik personelin de girmesine sebep olur. Az gelişmiş ekonomiler kapital teçhizatı bakımından olduğu kadar teknik personel bakımından da büyük sıkıntı çektiklerinden giren teknik personeli ekonomi üzerindeki etkisi olumludur.

İstihsal Tekniğindeki Değişme: Özel dış sermaye az gelişmiş ekonomiye kendi istihsal tekniğini de beraberinde götürecektir. İleri istihsal tekniğinin uygulanması ile toplam üretimde bir artış beklenebilir. Fakat bu durumun istihdam seviyesi üzerindeki etkisi tartışılabilir. İleri istihsal tekniğinde kapital/işgücü yoğunluğu yüksektir. Bu durumda ileri istihsal tekniğinin ekonomiye yayılması istihdam seviyesini düşürebilir. Aksi tesir ise toplam kapital stokunun ile işgücü istihdamının artışı şeklinde görülür.

Tediye Bilânçosu üzerindeki müsbet etkileri: Az gelişmiş ekonomilerin büyük sıkıntılarının biri de döviz geliri ve gideri arasındaki açıktır. Yatırılan dış sermayenin istihsalı, ithalâtı azaltıcı bir özelliğe sahipse bu durum ekonomiye pozitif bir şekilde etki eder.

ÖZEL DIŞ YATIRIMLARIN MAHZURLARI

Dış özel yatırımları yapan müteşebbis için esas olan kendi özel kârıdır. Bundan dolayı sermayenin gireceği ülkeler müteşebbislerin kârlarını arttıracak çeşitli kolaylıklar sağlarlar. Çünkü dış sermayenin girilmesi için müteşebbislerin az gelişmiş ekonomide sağlayacakları kâr hadlerinin kendi ülkelerinde sağlayacakları kâr haddinden yüksek olması gerekir.

Burada siyasal mahzurlar değil iktisadi mahzurlar göz önünde tutulacaktır. Çünkü siyasal mahzurlara girilmesi konuyu çok daha farklı yönlerle götürecektir ve dağıtacaktır.

Ekonominin Kontrolüne Olan Etkileri : Ekonomilerde öyle sektörler vardır ki bunlar stratejik bir öneme sahiptirler. Bu sektörlerde üretilen ürünün miktarında ya da fiyatında meydana gelen değişiklikler ekonomideki diğer sektörlerle şiddetle etki eder ve istihsal, istihdam ve fiyatlarda büyük dalgalanmalara sebep olur. O halde yabancı özel sermaye ekonomideki bu tip sektörlerle yerleştiği zaman, kendi hareket serbestliği oranında ekonominin bütününe etki edebilecektir.

Büyük miktardaki sermayeyi gerektiren üretim dallarında meydana getirebilecekleri monopoller, ekonominin kontrolündeki rollerini arttıracaktır.

Diğer taraftan yine büyük miktarda sermayeyi gerektiren üretim kollarına yerleştikten sonra, bu kollarda, az gelişmiş ekonominin kendi firmalarının üretime geçmeleri imkânsızlaşacaktır. (Örneğin, otomobil endüstrisi)

İthalâtı Arttırıcı Etkileri: İthalâtı arttırıcı etki, yabancı sermayenin az gelişmiş ekonomiye girdikten sonra, üretimi için gerekli olan bazı ham, yarı mamul ve mamul maddeleri dışarıdan getirmesiyle ortaya çıkacaktır. Bu durum, istihsal ünitesi istihsalde bulunduğu sürece devamlı ithalâtı gerektirecek, az gelişmiş ekonominin zararına bir durum yaratacaktır.

Kâr Transferleri: Yabancı sermayenin az gelişmiş ekonomide elde etmiş olduğu kârları dışarıya transfer etmesi ekonomi için bir kayıptır.

Diğer taraftan özel dış yatırımların sosyal verimliliği düşük sahalara yapılması ve kapital yoğunluğu yüksek istihsal tekniği dolayısıyla istihdam üzerindeki muhtemel azaltıcı etkileri menfi noktalar olarak belirtilebilir.

Malthus'un Teorileri Gerçekleşiyor mu?

Reha BAVBEK

18. Yüzyıl sonunda Malthus tarafından ileri sürülen ve zamanında büyük tepkiler yaratan kötümser nüfus teorilerinden bugün tekrar söz açılmasının hakikaten önemli bir mahiyeti vardır. Gerçekten, bu gün, genç rahip Malthus'un ortaya attığı fikirlerin, aradan iki asra yakın uzun bir zaman geçmesine rağmen, gerçekleşeceğinden bahs olunmaktadır.

Nüfus artma hızının productivite'nin artma hızından daha süratli olması halinde bu inkişafın bir değerinin olmayacağı, fikri bugün, ileri sürüldüğü devredeki tazeliğini muhafaza etmektedir.

Şurası muhakkaktır ki, asrımızın ikinci yarısının başta gelen meselelerinden birini beşeriyetin dörtte üçünün iktisaden geri kalmış olması, teşkil etmektedir. Birleşmiş Milletler istatistikleri, Dünyanın 1970 senesinde tarihin en büyük açıklık tehlikesi ile karşı karşıya kalacağını, Asyada, Afrikada ve Güney Amerikada umumi bir açlığın gerek ekonomik ve gerek politik neticelerinin çok geniş olacağını belirtmektedir. Bugün Dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunun fena beslenmekte olduğu ve ızdırıp çektiği maalesef bir hakikattir. Bu acıklı durum, yüksek nisbetlerdeki nüfus artışı sebebiyle gün geçtikçe daha da ağırlaşmaktadır. Her gün yeryüzü nüfusuna ortalama 90.000 kişinin katıldığı, yani her gün beslenme ihtiyacını duyan insanlara 90.000 kişinin ilâve edildiğinin göz önüne alınması durumun ehemmiyetini ortaya koymakta ve bütün bunlar Malthus'un bir gün haklı çıkacağı kanısını uyandırmaktadır.

Zamanımızda, bu gidişin önlenmesi çarelerinin aranılması, Dünya iktisatçılarının başta gelen meşgalelerini teşkil etmektedir. Bunlardan Amerikalı profesör M. Raymond Ewell'de geçen Eylül başında bu konu ile ilgili olarak geri kalmış memleketlerin nüfus gelişmesi ile bu memleketlerin gıda kaynaklarının artışı arasındaki bir mukayeseye is-

tinat ederek açlık meselesinin bir analizini yapmıştır. Profesörün zikrettiği rakkamlar durumun ciddiliğini ortaya koymaktadır.

Profesör, geri kalmış memleketlerdeki nüfusun artış hızını şöylece tesbit etmiştir. Buna göre:

Asya halkı	% 2,3
Afrika »	% 2,4
G. Amerika »	% 3,0

nisbetinde bir tempo ile artmaktadır. Bu nüfus artışı 23 - 30 senede halkın bir misli olacağı manâsına gelmektedir.

Bu artışın sebepleri çok evvelden bilinmektedir. Senelerdir geri kalmış memleketlerde doğum nisbetinin değişmemesine rağmen, ölüm nisbetleri, hijyenik metotların ve modern ilâçların bu memleketlerde kullanılması neticesinde, bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra, mühim nisbette azalmıştır. Asya, Afrika ve Güney Amerika halkı aynı tempo ile artmakta devam ederse, 1980 yılında bu üç kıt'a bugünkünden 900 milyon daha fazla bir nüfusa sahip olacaktır demektir.

Profesör Ewell, buna mukabil yiyecek maddeleri istihsalinin bir kaç seneden beri aynı kaldığını ve ekonomik gecikmeler sebebiyle de bu durumun 1980 yılından evvel düzlemeyeceğini ifade etmekte, misâl olarak Asya'da pirinç istihsalinin 1960 senesinden beri 150 milyon ton civarında kaldığını göstermektedir. Böylece nüfusun artışı karşısında nüfus başına düşen istihsal, 4,8 Kg'dan 4,5 Kg'ya düşmüş olmaktadır. Aynı durumun Güney Amerika için de varid olduğu ileri sürülmektedir. Yalnız Afrika hububat istihsalini bir miktar arttırmaya muvaffak olmuştur. Ancak nüfus artışı o derece hızlıdır ki, istihsaline artmasına rağmen ancak, nüfus başına düşen hisse yedi seneden beri aşağı yukarı sabit kalmıştır.

Geri kalmış memleketlerde nüfus artışı eski bir hadise değildir. Mütehasıslar 20. asırdan evvel % 1 nisbetindeki nüfus artışının dahi çok ender olduğunu ifade etmektedirler. Artış nisbetinin yükselmesi İkinci Dünya Harbinden sonra başlamıştır. Zamanımızda görülen nüfus artışı iktisaden geri kalmış memleketlerin durumunu daha da kötüleştirmektedir.

Bu halin önlenmesi için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

İlgililer uzun vadeli de olsa doğumun kontrolü metodlarının yayılmasını tek çıkar yol olarak göstermektedirler. Doğumun Kontrolü tedbiri, meydana çıkardığı sosyal, dinî ve psikolojik mahiyetteki me-

seselelere rağmen, Batı Avrupada ve Kuzey Amerikada bazı terakkiler kaydetmiştir. Ancak, bu meseleler Asya, Afrika ve Güney Amerika memleketleri için ehemmiyetini muhafaza etmektedir. Doğumun kontrolü bu memleketlerde henüz benimsenmiş değildir. Geri kalmış memleketlerde doğumun tahdidi fikri, sanayileşmiş memleketlerde rastlanan engellerden ayrı olarak, politik bir mesele karakterini de taşımaktadır. Şöyleki, İktisaden geri kalmış memleketlerin hükümetleri, doğumun kontrolü lehine bir teklifi, memleketlerini ekonomik ve politik bakımdan bağlı bir duruma sokmak için ileri memleketlerin bir taktiği olarak tereddütle karşılamaktadırlar.

Hal böyle olunca, geride çare olarak, modern metodların topluca tatbiki ve bilhassa sunî sulama ve kimyevî gübreleme ile geri kalmış memleketleri ziraî istihallerini arttırmak imkânı kalmaktadır.

Profesör Ewell, bu memleketlerin yiyecek maddeleri istihsalini 20 sene içinde iki hattâ üç misline çıkarmanın teknik bakımdan mümkün olduğu kanısındadır. Profesörün bu iyimser görüşü, esas olarak, ileri memleketler ile geri kalmış memleketlerde aynı mahsulün ziraî randuman mukayeselerine dayanmaktadır. Misâl olarak, İtalyada hektar başına pirinç randumanının Hindistandakinden 2,5 misli; Danimarkadaki hektar başına buğday istihsalinin Hindistanın istihsalinden dört defa, fazla olduğu ifade olunmuştur.

Beynelmîlel gıda ve ziraat teşkilâtı (FAO) nun açlığa karşı giriştiği mücadele sırasında Birleşmiş Milletler eksperleri tarafından yapılan tecrübeler, kimyevî gübreleme tatbikatının başarılı sonuçlar hasıl ettiğini göstermiştir. Meselâ, Gana'da hektar başına kullanılan 44 Kg. sunî gübre, pirinç istihsalinde % 52 nisbetinde bir artış sağlamıştır. Keza Ekvator da hektar'a tatbik olunan 45 Kg. gübre ise patates istihsalini % 71 nisbetinde arttırmıştır.

Ancak, bütün bu müsait neticelere rağmen fazla iyimserliğe kapılmamak lâzımdır kanaatindeyiz. Zira, F.A.O eksperlerinin tecrübelerinin geri kalmış memleketlere geniş ölçüde tatbik edileceği kabul olunsa bile, bu ülkelerin gıda maddelerine olan ihtiyaçlarının büyüklüğü karşısında ziraî istihsalin bir misline çıkartılması için tatbiki zarurî kimyevî gübreinin tonajını tasavvur etmek bile zor olacaktır.

Profesör Ewell, yaptığı hesaplarla geri kalmış memleketlerde ziraî istihsalini arttırmak için lüzumlu sunî gübre miktarını tahmine çalışmış, 1980 yılına kadar Asya, Afrika ve Güney Amerikada nüfus başına düşen hububat istihsalinin 4,8 Kg. da kaldığı noktasından hareket ederek, 1970 yılında bu üç kıta da mevcut olacak 400 Milyon daha

fazla insanın beslenmesine yetecek ziraî istihsale ulaşılması için 15 milyon ton kimyevî gübreye ihtiyaç olduğunu, 1980 yılında ise bu mikdarın 30 milyon ton'a yükseleceğini ileri sürmüştür. Böylece geri kalmış memleketlerde kimyevî gübre talebi ile karşılaşmış olmaktadır. Bu memleketlerin kimyevî gübre istihsal edecek durumda olmamaları, itihâlât için yeter malî imkânlarının bulunmaması dolayısıyla ziraî istihsallerinin gelişmesi, büyük ölçüde sanayileşmiş memleketlerin yardımına ihtiyaç göstermektedir.

Profesör Ewell'in bu konudaki tahminleri de dikkate değer. Profesör, 6 milyon ton sunî gübrenin istihsalinin takriben 1 milyon Dolar'a mal olduğunu kabul ederek, bilnetice 1980 yılında geri kalmış memleketleri beslemek maksadı ile ziraî istihsale lüzumlu 30 milyon ton sunî gübrenin istihsali için 6 milyon Dolar sarfetmenin zarurî bulunduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Görülüyorki, çağımız iktisatçılarını uzun, uzun düşündüren ve çare aramaya sevkeden bu konular bütünü ile Malthus'u haklı çıkaracak mahiyettedir.

Diğer yandan, geri kalmış memleketlerde bugün söz konusu edilen doğumun kontrolü meselesi, o devirlerde ortaya atılan «ahlâkî çekinme» (Moral restraint) ve geç evlenme (prevetive checks) tedbirleri ile yakın bir benzerlik arz etmektedir.

Şurası muhakkaktır ki, önümüzdeki senelerde az gelişmiş memleketlerdeki bu gidişi durdurmak ve hiç olmazsa yavaşlatmak için, gerek bu ülkelerin gerek ileri memleketlerin müşterek gayretleri şart bulunmaktadır. Ziraî istihsalin arttırılması gayesi ile emek yönünden geri memleketlerin çabalarına, kredi ve yardımları ile sanayileşmiş memleketlerin katılmaları, Profesör Ewell'inde işaret ettiği gibi, bu krediyi toplamak ve tevzi etmek için ileri memleketlerde organizasyonlar meydana getirilmesi lâzım gelmektedir. Ancak bu takdirde Dünyamızın geleceğine ümitle bakmak kabil olacaktır.

Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler Karşısında İdareci

İbrahim ÜLKEM

Sosyal bilgiler ve bunların başlıca konusunu teşkil eden insan, zamanımızda gittikçe artan bir önem kazanmaktadır.

Gerçekten, tahsil hayatımızın hemen her kademesinde eşya, tabiat ve bunlarla ilgili olaylara oldukça bol zaman ayırabildiğimiz halde insan ve onun idaresi konusu üzerine aynı derecede önemle eğilmeye pek vakit bulamıyoruz.

Halbuki, idareci olarak vazife aldığımız faaliyet branşlarında hepinden fazla insanlarla temas halindeyiz ve onlara ait bir takım problemlerle daimi surette meşgul olmaktadır. Özellikle çağımızda, insan ve onun hal çaresi bekleyen çok taraflı, karışık davranış ve problemleri her zamankinden fazla önem kazanmış ve kazanmaktadır.

Zamanımızda daimi ve şumullü bir takım değişikliklere şahit olmaktadır. Esasen bu sebeptendir ki yirminci asra bazan tekâmül asrı da denmektedir. Hemen her alanda daimi bir değişme ve oluş hali yaşanmaktadır. Bununla beraber, en büyük ve şumullü değişikliklere hiç şüphesiz sanayi alanında tesadüf olunmaktadır. Modern istihsal tekniğindeki gelişmelere aynı derecede uygun olmayan ziraat aleyhine olarak sanayiın nisbi önemi, gittikçe artmaktadır. Bunun neticesi olarak sanayide çalışanların adedi artmakta, sınaî istihsalin millî istihsal içindeki payı ile sanayide çalışan kimselere millî gelirden düşen hisse de buna paralel olarak çoğalmaktadır.

Bu gelişme içinde iş bölümü ve ihtisaslaşmanın neticesi olarak istihsal ünitelerinde bir büyüme ve gelişmede meydana gelmektedir. İlk zamanlarda bir aile içinde başarılan ziraî, sınaî ve her türlü işler zamanla birbirinden ayrılmış, şehirlere göçler başlamış, nakil imkânı ve vasıtaları geliştikçe büyük şehirler meydana gelmiş, büyük şehirlerle birlikte istihsal safhaları birbirinden ayrılmıştır.

Önceleri böyle geri ekonomide hayvan yetiştiriciliğinden ayakkabı imaline kadar olan bütün safhalar bir aile içinde halledilirken zamanla meslekler doğmuş, bununla da yetinilemiyerek meslekler arasında da ihtisaslaşmalar başlamıştır. Böylece bütün iktisat derslerinde misal olarak gösterilen kunduracı, önceleri tam bir ayakkabı imali için lüzumlu bütün ameliyeyi yalnız kendisi yaparken zamanla dericilik, derinin işlenmesi, satışı arzı, boyama, dikiş işleri, kundura çiviciliği gibi birbirinden farklı safhalar ayrı ayrı kimseler tarafından yapılmaya başlanmıştır.

Makineleşen istihsal ile birlikte ortaya işin organizasyonu, verimi, işçi ve işveren münasebetleri gibi bir takım sosyal ve ekonomik problemler çıkmaya başlamış ve bunların münakaşa edilebileceği şuuru uyanmıştır. Çünkü artık istihsal vetiresinde bir kişinin değil fakat bir çok kimsenin payı olduğu kabul edilmeğe başlanmıştır. İstihsal vetiresi muhtelif kademelerde bulunan kimseler tarafından ve müştereken tamamlanmaktadır.

Dağılmış olan bu safhaların ahenkli bir şekilde organizasyonu ile sevk ve idaresinin lüzumu ve işin verimi üzerindeki tesiri de aşikârdır. Bununla, büyüyen ve karışık bir manzara arzeden işletmelerin sevk ve idare makamlarını işgal eden kimselerde de özel bir takım niteliklere ihtiyaç hissedildiği ortaya çıkmaktadır.

Bu kimseler artık entegrasyona başvurmuş olan işletmelerde ayakkabı için lüzumlu deriye delik delen, çivinin ucunu sivrilten en ufak işçiyi görememekte, onunla doğrudan doğruya teması kaybetmiş bulunmaktadır. Bu temas, araya giren başka kimseler vasıtasıyla yapılabilenekte, çok defa en alt kademede bulunanların tanınması bile mümkün olmamaktadır.

Diğer taraftan idarenin başında bulunanlar artık fiilen ve bizzat istihsale karışmadığından muhtelif safha ve kademede işleri o işi yapanlar kadar bilmelerine lüzum hissedilmemektedir. İdare başındakiler, sadece bir koordinatördür. Bir başka ifade ile onun işi başkalarının işini ahenkli ve rasyonellik prensipleri içinde yürütmektir.

Bu itibarla idareci mevkiine geçmiş ve geçecek olanların değişik bir takım bilgileri haiz olmaları zaruri bulunmaktadır.

Memleketimizde sanayileşme hareketleri oldukça yenidir. Her şeye rağmen esas itibarile büyük bir ziraat ülkesi karakterini taşıyoruz. Bu karakter içinde ufak tefek sanayileşme çabaları da gözden kaçmamaktadır. Ondokuzuncu asır ortalarından beri bir takım sanayi tecrübeleri yapılmıştır. Hemen hepsinin başarılı olmamasının siyasî sebepleri var-

dır. Harpler, kapitülasyonlar v.s. Fakat bu kadar eski bir tarihe sahip olan sanayileşme çabalarımızın başarısızlıklarla sonuçlanmasında bunlardan ayrı olarak yeter adet ve nitelikte idareci bulunmamasının da rolü olduğu yetkililerce kabul edilmektedir.

İstihsal tekniği ilerledikçe idareci kadrosunun kalitesinde de gelişmelere ihtiyaç hasıl olmuştur. Fakat bunun kolaylıkla gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır. En son model makinelerin temini, büyük ve modern fabrika binalarının inşaaı teknik bakımdan her yerde ve her zaman için mümkün olabilir. Fakat bunlarla birlikte ortaya çıkan daha birçok karışık problemlerin halledilebilmesi için idareci sınıfının da yeni gelişmelere ayak uydurması zaruri bulunmaktadır.

Ancak bunun anlaşılması ve kabulü kolay olmamaktadır. Evvelâ, istihsal tekniğindeki gelişmeler ve büyüyen işletmelere yeter sayıda teknik elemana ihtiyaç vardır ve bunların özel surette yetiştirilmesi gerekmektedir. Mühendis, doktor, öğretmen, avukat, kimyager ve daha başka özel teknik eleman yetiştirilmesi gerekmektedir.

Bundan ayrı olarak idareciye, idarecilik işinin görülmesinde yardımcı eleman yetiştirilmesi de lüzumludur. Bunlar idareye fiilen iştirak etmezler fakat bu işi üzerine almış olanlara yardımcı olurlar.

Fakat ileri bir sınaî cemiyette ihtiyaç duyulan bu elemanların yetiştirilmesi yanında bizzat idarecilerin, dahi belirli bazı konularda eğitimi gerekmiştir. Bu cümleden olarak modern idarecinin:

- 1 — Eğitimle beraber tecrübe görmüş,
 - 2 — Sorumluluk taşımağa hazırlıklı,
 - 3 — Özel teknik sahasında bilgili,
 - 4 — Organizasyon prensiplerini anlayabilmesi,
 - 5 — Her kademedede insanlardan en iyi verimi ne şekilde elde edebileceğini bilmesi,
 - 6 — Genel sevk ve idare hakkında bilgili,
 - 7 — Sosyal bilgilere vakıf,
 - 8 — Kültür ve çevresinin özellik temayüllerini kavramış olması,
- istenmektedir.

Yukarıdanberi izaha çalıştığımız gibi bugün iş sahibi işinin idaresinden ayrılmıştır. Bunun sonucunda ortaya profesyonel idareciler çıkmıştır. İş sahibi yetkilerini idare ile görevli kimseye devretmiş ve hatta müdahale etmek temayülünü bile terketmiştir. Ve terketmelidir de. Çünkü, belirli bir iş veya san'at kolunda mütehassıs ve başarılı olmak aynı zamanda başarılı bir idarecilik örneği göstermeğe yetmemektedir.

İşletmeler büyüdükçe o derecede de karışık bir hal almaktadır. Bu sebeple,

- 1 — Plânlama işinde,
- 2 — Metod işlerinde,
- 3 — Etüd ve araştırma işlerinde,
- 4 — Personel münasebetlerinde

özel ihtisas sahibi elemanlara ihtiyaç hissedilmektedir. Fabrika, nakliyat, sigorta, banka ve sair işletmelerde de bu konularda ayrı ayrı ihtisas sahibi kimselere lüzum görülmektedir. Zira her mesleğin kendine mahsus özel teknik bilgileri vardır. İşte bir idareci işletmelerin nev'ine göre evvelâ bu özel bilgilere sahip olmalıdır.

Bunun gibi işletme gayelerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak üzere,

- 1 — Organizasyon kurmak,
- 2 — Personel seçmek,
- 3 — İşe alma,
- 4 — Geliştirme,
- 5 — Eğitim,
- 6 — Terfih

konuları üzerine de eğilmelidir.

Diğer taraftan genel bir takım idare konularında da idarecinin söz sahibi olması beklenir. Bu cümleden olarak, bir idareci, bütçe, muhasebe, istatistik, konularında da bilgi sahibi olmalıdır. Şüphesiz idareci bu konularda mütehassıs olacak değildir. Ancak, bu gibi işlerin nasıl yapıldığını genel olarak bilmelidir. Kendisinden geçen her türlü işin değerlendirilebilmesini temin bakımından buna lüzum vardır.

Zamanımızda önemi gittikçe artan bir şekilde kabul edilen sosyal bilgiler konusunda idarecinin bilhassa bilgi sahibi olması lüzumu da aşikârdır. Özellikle memleketimizde son senelerde yaygın bir hal alan işçi-işveren münasebetleri, hak ve menfaat ihtilâfları konularında bir idarecinin söz sahibi olması zaruri bulunmaktadır.

Bugün artık çalışanların birbirile olan münasebetlerinin en hayati tarafı, memur ve işçilerin gerek teker teker gerekse birlikler halindeki hattı hareketlerinin, düşünce ve davranışlarının sebeplerini arayıp bularak ortaya çıkarmaktır.

Herşeyden önce artık istihsal faaliyetlerinde beşeri unsurun önemi inkâr edilmemektedir. Bugünün idarecisi mesaisinin büyük kısmını insan ve onun problemlerine hasretmek durumuna gelmiş, maddi vasıtalara nisbi olarak daha az bir zaman ayırmak mecburiyetinde kalmıştır.

Bu itibarla, beraber bulunan kimseler hakkında bir idarecinin geniş bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bir işçinin, bir memurun iş veriminin düşmesinin âmillerini ortaya çıkarmak, bunun şahsî bir takım problemlerden mi yoksa işini objektif şartlarından mı ileri geldiğinin sebeplerini araştırmak gerekir. Bundan da önce iş gücü veriminin seyrine vakıf olmak lâzımdır. Düşüyor mu, artıyor mu? Sonra da bunun nedenleri araştırılmalıdır.

Çalışanlara gerektiğinde cesaret vermek, onları teşvik etmek, gerektiğinde de sert davranmak, çalışanlarla çalıştıranlar arasında ahenkli münasebetlerin kurulması bakımından faydalı tatbikat örnekleridir.

İşin müddeti, mahiyet ve cinsi, çalışma şartları gibi objektif faktörlerden daha fazla olarak bugün, için beşerî ve ruhî şartlarına, idarecilere olan güven duygusuna, sevgi ve sempati gibi faktörlere nisbî olarak daha fazla önem verilmektedir. Yapılan deneylerde objektif çalışma şart ve amillerinde gayri müsait tatbikata rağmen, sırf idarecilere olan güven, sempati, sevgi, ve işçilerde kendilerine önem ve değer verildiğine dair bir inancın hasıl olmasının, işin randımanının düşmesini önlediği belirtilmektedir.

Özellikle sendikalaşma ve toplu iş sözleşmesi hareketlerinin yayıldığı bir seneden beri bu hususların memleketimiz için daha da fazla önemi haiz bulunduğu kanaatindeyiz.

Diğer taraftan bugünün idarecisi, klâsik idare prensipleri yanında ve belki de onlardan önce idaresi ile görevli bulunduğu teşkilâtın özellikleri, adetleri, alışkanlıkları ve temayülleri nedir, bunları araştırıp ortaya çıkarmalı ve tesbit etmelidir. İdareci, çalışanların neye veya nelere önem ve değer verdiklerini tesbit edebilmeli ve bilmelidir. Bunun için onlarla yakından ve sıkı bir temas halinde bulunması gerekir.

Yakın zamana kadar, idarecilerde aranması gerekli bulunan yukarıdaki ve daha başka vasıflar şöyle dursun, bizatihi idarecilik mesleğinin ilmi veçhesi olmadığı, hiç değilse inkâr edildiği, sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak idareci kimselerde aranan vasıf ve prensiplerin boş ve bir takım gençlerin uydurmaları olduğu yolunda genel bir kanaat yerleşmiş bulunmaktaydı. Sosyal ve ekonomik gelişmeler ve bunlara paralel olarak beşerî münasebetlerin gittikçe artan bir ölçüde önem kazandığı günümüzde ihtiyaçlar, profesyonel bir idareci tipinin de ortaya çıkmasını intaç etmiş ve her işletmede teknik elemanlar yanında idarecilere ayrı ve özel bir yer verilmiştir.

Netice olarak toplumumuzda, işçi ve işveren münasebetlerinin bir problem olarak varlığını idrâk edebilecek bir kültür ve şuur seviyesi vücut buldukça insan ve onun idaresi de güçleşecek ve bu işle görevli kimselerde yeni yeni nitelikler aranacaktır.

Müşterek Pazarda Meyve ve Sebze Piyasası

Ayhan AGUN

14 Ocak 1962'de, Altı'lar, müşterek ziraî politikanın esaslarını tesbit ettikleri zaman, meyve ve sebze piyasası için tamamen liberal bir çözüm yolu tasavvur etmişlerdi. Mahsuller serbestçe el değiştirebilecek ve ancak klâsik mânâda bir gümrük vergisine tâbi kılınacaktı. Yalnız, güçlükler halinde, üye memleketler himayeci tedbirlere başvurabilecekler veya asgarî fiat tesbitine gidebileceklerdi. Mübadeleleri kolaylaştırmak için de „Müşterek kalite normları»nın tesisi düşünülmüştü.

1962 yazında tatbik mevkiine konan bu sistem geçen sene bazı güçlükler doğurdu. Çabucak bozulabilme hassaları sebebiyle, sebze ve meyve satışlarında çok bariz fiat dalgalanmaları husule geldi. Piyasalarda, muayyen zamanlarda, derhal ve herne pahasına olursa olsun sürümü lâzım gelen bir mal bolluğu ile karşılaşıldı. Bu husus mahsulün çok düşük fiatlardan satılmasına ve hatta dampinglere zemin hazırladı. Neticede, birçok üye memleketler, bilhassa Almanya ve Belçika, muayyen zamanlarda, himayeci tedbirlere tevessül ettiler. Bu sebeple de, başlıca ithalâtçı memleket Almanya ile ihracatçı memleketlerden Hollanda ve İtalya arasında ciddi mücadeleler cereyan etti.

Bugüne kadarki tecrübelerin, sebze ve meyve piyasaları için tasavvur edilen tamamen liberal bir sistemin aşırı fiat düşmelerini önleyemeyeceğini göstermesi ve ayrıca bu mahsullerin bazı ziraî bölgelerin (İtalya'da köylü gelirinin % 25 i) çok hayati bir gelir kaynağını teşkil etmesi muvacehesinde, Müşterek Pazar idarecileri meseleleri yeniden gözden geçirmeye ve daha muvazeneli bir formül aramaya mecbur oldu.

Komisyon yeni tekliflerinde, müstahsilin herşeyden evvel birbirlerine yardımcı olması lâzım geldiği fikrinden hareket etmektedir. Bu

tarz düşünüş onları, sekiz kalem mahsul için sırasıyla lahana, domates, portakal, mandalina, yaş üzüm, elma, armut ve şeftali'de «müstahsil gruplar» teşkiline sevketmektedir.

Bu grupların çalışmaları ise şu şekilde olacaktır:

— Fiatlarda istikrarı temin maksadiyle, bu mahsullerin istihsal ve ticareti, üyeleri için riayeti mecburi birtakım nizamlara bağlanacaktır.

— Üye memleketler, bu grupların bir kısım idare masraflarını kendi üzerlerine alacaktır. Bu yardımlar tedricen azalan, kısmî ve geçici mahiyette olacaktır.

— Gruplar, piyasaya bir nevi «barem fiat» sistemi ile müdahale edecektir.

Ayrıca, gruplar tarafından yüklenen masrafların büyük bir kısmı da Altı'ların müşterek ziraî sistemine dahil «fon'dan» karşılanacaktır.

Bu sistemde, müstahsil grupların piyasayı düzenleyici faaliyetleri kâfi gelmediği takdirde, üye devletlerin bizzat müdahalesi öngörülmektedir. Üye devletler düşük kaliteli malların satışını durdurmak hakkına malik olabileceği gibi, müstahsile asgari bir gelir sağlamak maksadiyle istihsal fazlasını da satın alabilecektir.

Genel olarak komisyon, bugüne kadar liberal karakterini muhafaza eden mübadele sistemine dokunmamaya azamî dikkat sarfetmekte ve bilhassa birlik dışı yabancı memleketlerden, damping hariç, yapılacak ithalâtın devamını arzu etmektedir. Damping hâlinde ise Birlik miktarı bütün üye memleketler için aynı olacak bir «telâfi rüsumu» uygulamak hakkına sahip bulunacaktır. Komisyon ayrıca üye memleketlerin istihsal fazlasını çok düşük ve damping fiatlardan da yabancı memleketlere ihracına mani olacaktır. Bu maksatla, ihracata yapılan yardımların ve bilhassa vergi iadelerinin koordinasyonu öne sürülmektedir.

Komisyon, bu yeni tekliflerin 1966'dan itibaren Birlik müstahsillerine bazı garantiler sağlayacağını ve ayrıca dış piyasalara açık bir sebze ve meyve piyasasının da teessüsüne imkân hazırlayacağını ümit etmektedir.

İstatistikler tetkik edildiğinde (Tablo I) bu yardım sisteminden ziyadesiyle başlıca 14 kalem sebze ve meyvenin Birlik dahilinde % 50 den fazla istihsaline sahip olan ve üye memleketlere olduğu kadar yabancı piyasalara da bu mahsulleri ihraç eden İtalyanların istifade edeceği görülmektedir.

Birlik dahilinde 1962 yılında, 1546 tona balığ olan umumi sebze ve meyve satışının dörtte üçünü istihlâk eden Almanya ise (Tablo II) ithacı memleketlerin başında gelmektedir.

Görülebileceği üzere, böylece Altı'lar, Birliğin ziraî sisteminde çok ehemmiyetli ve yeni olan bir hususu fatbik mevkiine koymuş olacaktırlar.

TABLO I**Müşterek Pazar memleketlerinde sebze ve meyve istihsalı****1962
(1000 ton)**

Mahsul cinsi	M. Pazar	Fransa	Bel. Lük.	Hollanda	Almanya	İtalya
Elma	5124	857	139	225	1694	2209
Armut	1829	309	53	93	461	913
Şeftali	1405	310	10	10	38	1037
Erik	511	134	12	11	246	108
Yaş üzüm	1228	312	13	9	1	893
Portakal	732	2	—	—	—	730
Kiraz	565	99	31	6	213	216
Mandalina	118	1	—	—	—	117
Domates	3582	563	60	229	38	2692
Lahana	1069	410	52	58	67	482
Havuç	1021	604	33	115	125	144
Marul	931	443	30	77	57	324
Kavun	851	165	—	5	—	681
Soğan	871	232	19	209	17	394

TABLO II**Komisyonun yeni teklifinde zikri geçen sekiz kalem mahsulün birlik
dahilindeki ithalâtı****(1000 ton)**

Mahsul cinsi	M. Pazar	Fransa	Bel. Lük.	Hollanda	Almanya	İtalya
Elma	646	131	25	42	448	—
Armut	150	8	7	8	127	—
Şeftali	148	6	7	3	132	—
Yaş üzüm	190	—	11	5	174	—
Portakal	59	—	3	9	47	—
Mandalina	18	—	—	3	15	—
Domates	175	7	2	—	166	—
Lahana	160	7	21	17	115	—

Müesseselerimizi Tanıyalım

Türkiye Maden - İş Sendikası

İmren AYKUT
T. Maden-İş Sendikası
Araştırma Uzmanı

1947 Senesinde ilk defa kabul edilen 5018 No. lu Sendikalar Kanunu ile kurulmuştur. Halen 17 senelik maziye sahip bir sendikadır. İlk kurucusu ve ilk başkanı Yusuf Sidaldır. Sendikanın adı Türkiye Maden, madeni eşya ve makina sanayii işçileri Sendikasıdır. Kısaca Türkiye Maden-İş denmektedir.

Kapsadığı iş kolu 274 Sayılı Sendikalar Kanununa dayanılarak Çalışma Bakanlığı tarafından çıkarılan (1) Sendikaların iş kolları yönetmeliğinin 17 sıra numarasında gösterilen işler ile bilâhare Danıştay veya Çalışma Bakanlığınca bu iş kolu içinde sayılacak ve bu iş kolu ile arasında ilgi kurulacak diğer iş kollarındaki işlerdir.

Sendikanın amacı (2) üyelerinin menfaatlarını kanun ve nizamlar dairesinde korumak, üyeleri arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak; üyelerini her türlü devlet daireleri ile sosyal ve iktisadi hakları bölümünde yer alan ilkeleri gerçekleştirerek, memlekette sosyal adalet düzenini kurmak için çalışmaktadır.

Bu meyanda, Sendikanın yetkileri ise şunlardır: İş kolundaki işlerde çalışan işçileri üye yapmak, tek başlı veya toplulukla iş uyuşmazlığı çıkarmak, toplu iş sözleşmesi ve Genel Sözleşmeler yapmak, iş uyuşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, İş mahkemelerin v.s. Yargı mercilerine, kanun hükümleri-

(1) Bahis konusu Yönetmelik 22.8.1963 tarihinde çıkarılmıştır.

(2) Ana Tüzük Madde: 3

ne göre baş vurmak ve onlardan isteklerde bulunmak. Greve karar vermek ve grevi idare etmek, üyelerinin mesleki ve genel bilgilerini arttıracak çalışmalar yapmak, icap eden tesisleri kurmak, kooperatifler kurmak ilâh...

Sendikanın kuruluş amaç ve yetkilerinden kısaca bahsettikten sonra birazda organizasyonundan bahsedelim.

Türkiye Maden-İş Sendikası milli sendika tipindedir. Genel merkezi İstanbuldadır. Şubeleri, İstanbulda Şişli, Silâhtarağa, Topkapı ve Pendik olmak üzere dört tanedir. Anadolu'da ise Ankara, Karabük, Ereğli, Adana, Antalya, İzmir, Eskişehir ve Adapazarındadır. Maden-İş organizasyonunda üç de Bölge temsilciliği vardır. Birinci bölge temsilciliğinin merkezi İstanbul'da olup Trakya ve Marmara bölgesini içine almaktadır. İkinci Bölge temsilciliği merkezi Ankara'da olup Antalya'ya kadar bütün Akdeniz bölgesi, İç Anadolu ve Orta Karadeniz bölgesini içine almaktadır. Üçüncü bölge temsilciliği ise, merkezi İzmir'de olup Ege Bölgesini, Antalya ve havalisini içine almaktadır. Bütün bu bölgelerde Maden-İş sür'atle ve sistemli bir şekilde teşkilâtlanmaktadır.

Maden-İş bu gün Türkiye'de en tekâmül etmiş ve en sistemli çalışan sendikadır. Biraz sonra Genel Merkez teşkilâtından bahsettiğimiz zaman bu husus daha açık görülecektir.

Genel Merkezde iş bölümüne ve bu yönde ihtisaslaşmaya aynı zamanda her işi ehline, mütehassis elemanlarına yaptırma yoluna gidilmiştir. Bu sebeple bir takım daireler ihdas edilmiş bulunmaktadır. (Genel İdare Kurulunun 25.5.1958 tarih ve 128-2 sayılı kararıyla). İlk önce bir malî Daire teessüs ettirilmiştir. Bu daire Sendikasının bilumum para işlerini idare etmekle mükelleftir. Sonra, Teşkilâtlanma Dairesi; Toplu İş Sözleşmesi Dairesi; Eğitim Dairesi; Basın Dairesi; Dış Münasebetler Dairesi; Hukuk İşleri Dairesi; Personel Dairesi ve nihayet 1964 martında kurulmuş bulunan Araştırma Dairesi. Bunların vazifelerinden, fonksiyonlarından başka bir yazımızda detaylı bir şekilde, Sendikalar yönünden mütalâa edilebilecek şekilde bahsedeceğiz. Şimdilik, sadece isimlerinden bahsetmek kâfidir. Zaten, bu dairelerin mahiyetleri hakkında az çok bir fikir vermektedir. Bunların dışında bir de Yüksek İstişare Kurulu kurulmuştur. Bu kurulda hukukçular, iktisatçılar ve uzun Sendikacılık tecrübesi olan elemanlar yer almıştır. Sendika İcra Kurulu Yüksek İstişare Kuruluna büyük bir önem atfetmekte, mühim konularda daima bu kurulun fikrini almaktadır.

Görülüyorki Maden-İş son derece rasyonel bir çalışma yolundadır.

Maden-İş'in üst teşekküllerle olan münasebetlerinden de bahsetmek yerinde olacaktır.

9 Ekim 1960 tarihinde yapılan Genel Merkez kongresinde ittifakla Türk-İş'e azalık kararı alınmıştır. O günden bu yana Türkiye'nin en büyük işçi teşekkülü olan Türk-İş'in üyesidir. Yine, 9 Ekim 1960 tarihli kongrede I.M.F.'e (Milletlerarası Maden-İşçileri Federasyonu) Maden-İş'in azalığı ittifakla kabul edildikten sonra, bu karar Türk Hükûmeti tarafından tasdik edilmiş ve I. M. F. de Maden-İş'i memnuniyetle üyeliğe kabul etmiştir.

Maden-İş ayrıca I.G. Metall ile de sıkı bir işbirliği halindedir.

Türkiye içinde ise diğer bütün sendikalarla iyi münasebetler kurmak yolundadır.

Türkiye Yünlü Tekstil Sanayiinin Durumu

Tunca TOSKAY

Yünlü tekstil sanayii iki büyük kesimden meydana gelir. Bunlar yün ipliği sanayii ve yünlü dokuma sanayiidir. Bizde Türkiye yünlü tekstil sanayii'ni incelerken bu ayırım üzerinden hareket edeceğiz.

I. Yün İpliği Sanayii

Yünlü tekstil sanayiinin bu bölümünde yapılan ipliğin kalitesi nazara alındığında belli başlı iki kol seçilmektedir.

- i. Kamgarn yün ipliği sanayii
- ii. Streichgarn yün ipliği sanayii

Şimdi her kolun durumunu ayrı ayrı inceliyelim.

I. — Kamgarn Yün İpliği Sanayii

Kalite yünlü kumaşların imalinde kullanılan yün ipliği kamgarn yün ipliğidir. Kamgarn ipliği yapılmasında ince elyafly yapağlardan elde olunan tops kullanılır.

Türkiyede 1935 yılında Bursa Merinos Fabrikasının kurulmasından sonra kamgarn iplik sanayii gelişmiştir. Bugün Türkiye kamgarn iplik sanayii'nin kapasitesi aşağıda gösterilmiştir.

Kamu sektörü	İğ sayısı	
Bursa Merinos	38.100	
Defterdar Yün. San.	1.880	
Toplam	39.980	% 26,2
Özel Sektör	İğ sayısı	
İşletme sayısı 36	112,334	% 73,8
Genel toplam	152.314	100. ¹⁾

İplik sanayiinde kitle imalâtın maliyeti düşürücü rolü büyüktür. Halbuki memleketimizde işletme büyüklükleri, özellikle özel sektörde çok küçüktür. Böylece maliyetler çok yüksek olmaktadır.

Şimdide kapasite ve üretim ilişkilerini görelim.

1962 Yılı Kamgarn İpliği Üretimi ve Kapasite İlişkileri (¹⁾)

	Kapasite ton/yıl	Üretim ton/yıl	Kalkınma %
Özel Sektör	12.900	3.632	38,13
Kamu Sektörü	4.600	1.754	28,91
Topla m	17.500	5.386 ortalama	30,77

Yukarda verilen rakkamlardan kamgarn iplik sanayiinde 1962 yılında yaklaşık olarak % 70 kapasitenin boş yattığı anlaşılmaktadır. Bu duruma bağlı olarak iğ başına üretim de düşük kalmaktadır.

iğ başına üretim (kg.)

	1958	1962
Özel sektör	23,6	32,3
Kamu sektör	48,0	43,1

Kamgarn yün ipliği kesimine yapılmış olan bir milyarlık yatırımın 700 milyon lirası boş kapasite sebebiyle fayda sağlıyamamaktadır.

2. Streichgarn Yün İpliği Sanayii

Streichgarn iplik sanayii'nin imâl ettiği iplikler kalın ve kaba ku- maşların üretiminde kullanılır. Bununla beraber streichgarn ipliğinin imalinde kullanılan hammaddenin özelliğine göre incelik ve kalite de- ğişir. Bu yüzden de streichgarn ipliği ince ve kalın olarak ayrılır. Mem- leketimizde bu ipliğin hammaddesini yerli yapaklar ve kamgarn iplik sanayiinin artıkları teşkil etmektedir.

Memleketimizdeki Streichgarn iplik sanayiinin kapasitesi ve iki sektör arasındaki dağılışı şöyledir.

¹⁾ Kalkınma Plânı Birinci Beş Yıl (1963-1967) 1964 Yılı Programı, Ankara, 1963.

	<u>İğ sayısı</u>	<u>%</u>
Kamu sektörü	12.358	15
Özel sektör	69.644	85
Toplam	82.002	100

Özel sektörde tesis başına 1000 iğ düşmekte, kamu sektöründe ortalama kapasite 2000 iğ olmaktadır. Memleketimizdeki en büyük streichgarn iplik tesisi Defterdar fabrikasındaki 6886 iğlik tesisidir. İplik sanayiinin bu bölümünde de işletme kapasitelerinin çok küçük olduğu görülmektedir.

1962 yılında Üretim ve Kapasite İlişkileri

	<u>Kapasite ton/yıl</u>	<u>Üretim ton/yıl</u>	<u>Kalkınma %</u>
Kamu sektörü	3.300	1.445	43,78
Özel sektör	18.800	13.105	69,70
Toplam	22.100	14.550	ortalama 65,83

Yukarıdaki rakamların hesaplanmasında Kalkınma Plânı 1964 Yılı Programındaki iğ başına 270 kg. lık kapasite esas alınmıştır.

Kamu sektöründe teorik kapasiteye oranla kullanma kapasitesinin çok düşük olması sebepleri arasında toplam kapasitenin yarısına sahip Defterdar tesislerinin çok eski olması başta gelmektedir.

1962 Yılında İğ başına Üretim (kg.)

Kamu sektörü	116,9
Özel sektör	188,1

İğ başına üretimde de % 35 boş kapasiteye uyan bir verim düşüklüğü görülmektedir.

3. Yünlü İplik Sanayii'ne Toplu Bakış

Şimdi de kamgarn ve streichgarn iplik sanayii'lerini bir arada kısaca görelim.

	<u>İğ adedi</u>	<u>%</u>	<u>İplik kapasitesi</u>
Kamu sektörü	52.338	22,3	7.900 ton
Özel sektör	181.978	77,7	31.700 ton
Toplam	234.316	100.-	39.600 ton

Kamu ve özel sektör kapasiteleri, 1962 yılı kullanma oranları Kalkınma Plânı 1964 Yılı programından yararlanılarak hesaplanmıştır.

1962 yılı için kapasiteden yararlanma oranı kamu sektörü için % 40, 49, özel sektör için % 52, 80 dir. Türkiye için ortalama kapasiteden yararlanma oranı ise % 50,34 olmaktadır. Bu oran 1960 % 32 gibi çok daha düşük seviyede bulunmakta idi.

II. Yünlü Dokuma Sanayii

Odalar Birliğinin 1959 yılında yayınladığı «Türkiyede Yün İpliği ve Yünlü Mensucat Sanayii» isimli büroşürde yünlü dokuma tezgâhı sayısı 5298 olarak gösterilmişti. Son yapılan araştırmalar yünlü dokuma tezgâhı sayısının 4225 olduğunu göstermiştir. Mevcut tezgâhların iki sektör arasında bölünüşü şöyledir.

	Tezgâh sayısı	%
Kamu sektörü	556	13
Özel sektör	3.669	87
Toplam	4.225	100

Bu 4.225 tezgâhın büyük kısmı (2.958 tanesi) özel sektöre ait atölye tabir edilen iş yerlerinde dağınık olarak çalışmaktadır. Atölyelerde çalışan tezgâhlar toplamın % 70 ini kavramaktadır. Fabrikalarda kurulu 1267 tezgâhın 556'sı Sümerbank'a aittir. Özel sektöre ait tezgâhların 711i fabrikalarda çalışmaktadır.

Fabrikalarda Kurulu Tezgâh Sayısı

	Tezgâh adet	%
Kamu sektörü	556	43,9
Özel sektör	711	56,1
Toplam	1.267	100

1962 Yılında Türkiyenin Yünlü Dokuma İmal Kapasitesi

Türü	Tezgâh sa.	%	Kapasite	
			Metre (1000)	Ton
Kamgarn	2.044	48	30.660	12.570
İnce Streichgarn	870	20,5	18.270	9.680
Kalın Streichgarn	1.311	31,5	23.598	20.058
Toplam	4.225	100	72.528	42.308

**1962 Yılında Yünlü Dokuma Üretimi ve
Kapasite İlişkileri**

	<u>Üretim (1000 met.)</u>	<u>%</u>
Kamu sektörü	4.640	20,15
Özel sektör	18.380	79,85
Toplam	23020	100.—

Üretim kapasitesinin % 13'ne sahip kamu sektörü üretimin %20,15' ini sağlamaktadır. Demek ki atıl kapasite oranı özel sektörde daha yüksektir. Buna tabii karşılık gelmelidir. Çünkü bir iki tezgâhlık işletmeler halinde tesisleri hesaplansın teorik kapasiteleri tamamen kullanabilmeleri imkânsızdır. Dağınık tezgâhların optimal kapasitede işletmeler halinde toplanmaları en uygun yol olmaktadır.

1962 yılında 72.528.000 metre yünlü kumaş dokuyabilecek kapasite ancak 23.020.000 metre kumaş dokuyarak % 31,77 oranında çalışmıştır. Diğer bir deyişle kapasitenin % 68,23'ü atıl kalmıştır.

Son olarak iplik sanayii ile dokuma sanayii arasındaki bir bağundan bahsedelim.

Türkiyenin yünlü iplik kapasitesi 39.600 ton ipliktir. Halbuki yünlü dokuma kapasitesi 42.308 tondur. Ancak şunu da ilâve edelim ki iplik kapasitesinin kullanımı yünlü dokuma sanayiinin iplik talebine bağlı olduğundan ve dokuma sanayii de fazla kapasiteye malik olması sebebiyle tam kapasite ile çalışamayacağından yakın bir gelecekte iki kesim arasındaki bağunun etkisini göstermesi beklenemez.

Türkiye'de Turizm ve Yatırım Sahaları

Doğan ERMAN

Genel olarak Avrupa turizminde son yıllarda görülen büyük gelişmeyi, ve hudut kapılarımıza gelip dayanmış bulunan turistik akımın sebeplerini bundan önceki yazımızda (İktisat Dergisi, Ekim 1964, sayı 4) incelemiştik. Yurdumuzu da etkilemeye başlayan bu akımdan milletçe istifade etmenin yollarını araştırmak herhalde lâzımdır. Nitekim, Devletçe bu konuya verilen önemin bir sonucu olarak son yıllarda iç ve dış turizm teşkilâtımızda, yatırım ve kredi politikamızda büyük değişiklikler olmuştur. Ancak yapılmış işlerin yeterli olduğunu kabul etmek bizi sadece hatalı bir iyimserliğe sevkeder. Gerek kamu sektörü, gerekse özel sektörce yapılması icabeden daha pek çok iş vardır. Devletçe ele alınmış bulunan alt-yapı tesislerinin ikmâlinin yanısıra, Demiryolları, Hava yolları, Denizcilik Bankası gibi kurumlar da «istem arkadan gelsin» düşüncesinden vazgeçmeli, bundan onbeş yıl önce Avrupa memleketlerinde olduğu gibi bizde de turizm akımının kanalize edilmesinde üzerlerine düşen rolü oynamaya hazırlanmalıdırlar. Ulaştırma endüstrisinin yanısıra Posta, Maliye, Gümrük gibi müesseselerin mevcut mevzuat engellerini aşmaya çalışmaları da mutlaka lâzımdır. Bu konuda yapılmasını gerekli gördüklerimizi ileride inceliyeceğiz.

Yurdumuza gelmekte olan yabancıların % 53 ü hava yolunu, % 9'u demiryolunu, % 10'u karayolunu ve %28'i deniz yolunu tercih etmektedirler. OEEC tarafından yayımlanan ve 1962 yılına ait olan bu rakamların gerçek turist temayülünü gösterdiğini pek zannetmiyoruz. Nitekim hava yolu ile gelen yabancıların çoğunu resmi görev veya iş sebebiyle seyahat eden kimselerle aileleri teşkil etmektedir. Deniz yolu ile geldikleri belirtilen turistlerin çok büyük bir ekseriyeti ise programlı gezi seferlerine katılmış bulunan ve hertürlü ihtiyaçları gemide karşılandığı için, görmek, gezmek ve bir de hatıra eşyası satın almak dışında harcamada bulunmayan tipte turistlerdir.

1962 de Türkiye'ye gelen turist adedi 172.867 dir. Bu rakam 1961 e göre % 34 bir artış göstermektedir. 1963 yılında ise 296.000 turist yur -

dumuza gelmiş, artış nisbeti ise % 72 olmuştur. 1964 yılında da bir artış beklenmekle beraber, nisbetin 1963 yılı artış nisbetinin ancak yarısı kadar olacağı tahmin edilmektedir.

Yurdumuza gelen yabancıların sayısında Mart - Ekim devresinde bir artış müşahade edilmektedir. 1962 yılına ait aylık istatistik şu rakamları vermektedir.

Memleket	Turist sayısı	1961e göre artış %
Ocak	7.379	% 120
Şubat	6.808	% 97
Mart	10.030	% 67
Nisan	17.663	% 82
Mayıs	21.687	% 81
Haziran	14.883	% 31
Temmuz	25.627	% 86
Ağustos	24.147	% 28
Eylül	19.294	% 2
Ekim	14.037	% - 10
Kasım	5.996	% - 41
Aralık	5.316	% - 26
Toplam	172.867	% 34

1962 yılında yurdumuza gelen turistlerin memleketlere göre dağılışı ise şöyledir :

Memleket	Turist sayısı	1961e göre artış %
A.B.D.	51.744	% 9.9
Almanya	18.957	% 67.7
İngiltere	15.023	% 47.0
Fransa	11.900	% 77.4
Yunanistan	10.858	% 63.9
İtalya	6.248	% 56.9
Avusturya	6.017	% 106.9
İsviçre	3.912	% 67.8
İsveç	2.991	% 26.8
Belçika	2.031	% 87.4
Kanada	1.938	% 58.2
Hollanda	1.732	% 4.2
Danimarka	1.265	% 61.6
İspanya	760	% 25.6
Norveç	311	% 27.7
Portekiz	130	% 9.0
İrlanda	86	% 19.4

Diger Avrupa Devletle- leri	3.294	% 1.7
Lâtin Amerika ve diger devletler	33.670	% 27.9
Toplam	172.867	% 34.0

Yukarıdaki tablonun tetkiki, Batı Avrupa'dan gelen turist sayısının 82.221, bir önceki yıla nisbetle artışın ise % 60.5 olduğunu ortaya koymaktadır.

Aynı yıl zarfında yalnız trakya hudut kapılarından ve karayolu ile yurdumuza girenlerin sayısı ve araba miktarı aşağıda gösterilmiştir.

	1962	
	Otomobil	Turist
Edirne	14.750	48.323
İpsala	4.207	20.683

Bu rakkamların takriben yüzde yirmisini yurda dönen vatandaşları mız teşkil etmektedir. Yine de geriye 55.000 kişi kalmaktadır ki, bu sayı 1962 yılında yurdumuza gelen turistlerin yüzde otuzuna tekabül etmektedir. Hudut kapılarından alınmış olan yukarıdaki rakkamların OEEC tarafından yayımlanan istatistiklerden daha doğru olduklarını zannediyoruz. Bu duruma göre 1962 yılında karayolu ile yurdumuza gelen turist nisbeti % 10 değil % 30 civarındadır.

1963 yılında Edirne ve İpsala kapılarından yurda girenlere ait rakkamlar da ise bariz bir artış görülmektedir.

	1963	
	Otomobil	Turist
Edirne	18.645	60.431
İpsala	5.426	27.723

1963 yılında Edirne ve İpsala kapılarından girenlerin memleketlere göre dağılışı ise şöyledir.

Memleket	1 9 6 3		
	Edirne	İpsala	
Türkiye	11.812	7.109	} Batı Avrupa
Almanya	10.769	3.726	
İngiltere	1.759	868	
Fransa	1.706	1.238	
Avusturya	4.089	564	

Hollanda	1.069	170	} Türkiye ve Batı Avrupa
İsviçre	551	263	
Belçika	867	57	
İtalya	919	631	
İsveç	407	73	
Danimarka	443	87	
Yunanistan	4.798	6.489	} Balkanlar, Kuzey Amerike ve Uzak Doğu
Yugoslavya	1.256	133	
A. B. D.	1.533	1.006	
Kanada	446	78	
Pakistan	656	—	
Afganistan	125	—	
Hindistan	89	—	
Yeni Zellanda	125	—	
Avustralya	192	—	
İran	5.216	183	} Güney Doğu Komşularımız
İrak	1.344	105	
Suriye	1.321	429	
Ürdün	452	160	
Lübnan	1.901	271	
Diğer	6.676	4.092	
TOPLAM.	60.431	27.723	
Türkler hariç toplam	<u>48.619</u>	<u>20.614</u>	

Yukarıda verilen rakkamların incelenmesi, Edirne ve İpsala kapılarından giren yabancıların gerçekten önemli yekunlara ulaşmış olduğunu, transit geçenlerle birlikte memleket turizm endüstrisi için faydalı ve üzerinde durulması zarurî bir potansiyel teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. 1964 yılı başından beri süregelen Kıbrıs buhranının meydana getirdiği menfi tesirlere rağmen karayolu ile Trakya kapılarından giriş sayısında bir azalma müşahade edilmemektedir. 1964 yılının ilk sekiz ayına ait istatistikler Edirne için 46.935 İpsala için 13.270 dir. İpsaladan giren Yunan uyrukluların sayısına siyasi konjonktür dolayısıyla büyük bir düşme olmuş ve bu hal İpsaladan girişlerin azalmasına yol açmıştır. Bütün bu elverişsiz duruma rağmen 1964 yılı için Trakya kapılarından giren turist adedinde yine önemli bir artış beklenmektedir.

1963 yılında Trakya'dan yurdumuza karayolundan 18.921 Türk ve 69.233 yabancı girmiş bulunmaktadır. Sonuncu rakkam, aynı yıl içinde Türkiye'ye gelen turistlerin yüzde yirmidördüne tekabül etmektedir. Kanaatimizce Trakya girişleri, uçakla gelenler hariç, yurdumuzun en önemli turist kapılarıdır ve bu önem zamanla daha da artacaktır.

Yatırım konusuna geçmeden önce yukarıdaki genel istatistiklere dayanan izahatı vermeyi ve yurdumuza gelmekte olan yabancıların temayüllerini belirtmeyi faydalı gördük. Üçüncü yazımızda bu temayülün nasıl kanalize edilmesi gerektiğini ve özel sektörde yapılabilecek yatırımlardan bazılarını inceliyeceğiz.

— 0 —

S İ M

(Mücevherat ve Hediyeelik Eşya Mağazası)

NURİ İZGÖRDÜ

İç Bedesten. Şerif ağa Sok. No. 48

Tel : 27 48 66

Kapalıçarşı - İstanbul

İlk Mezunla Hasbıhal

Hazırlayan: İmren AYKUT

28 yıl önce İktisat Fakültesine kayıt olup 1 No. lu Diploma ile mezun olan ve halen Ankara Sigorta Şti'nde teknik müşavir bulunan Sayın ADNAN ÖZBERG arkadaşımızı, Fakültemizin 28 nci kuruluş yıl dönümünde mezunlarımıza tanıtmak maksadiyle, kendileriyle yaptığımız kısa röportajı aşağıdaki satırlarda sunuyoruz.

1935 - 1936 ders yılında liseyi bitirdikten sonra o zamanlar hayatta olan babamla baş başa verdik, güzel sanatların mimari bölümü, Tıp ve İktisat gibi meslek kolları üzerinde durduktan sonra memleketimizin müstakbel ekonomik inkişafı ile maddi durumumuzu da nazarı dikkate alarak Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebine girmeme karar verdik. Bir sömestre yakın bir zaman orada okuduktan sonra İktisat Fakültesi kuruldu ve oraya naklettim 25-30 kişi kadardık aramızda 8 hanım arkadaş vardı 1940 senesinin Haziranında mezun oldum. Sınıf numaram 3 olduğu, 1 ve 2 numarayı alan arkadaşlarla son sınıfta beraber olamadığımız için 1 numaralı diplomayı bana verdiler.

Enteresan bir hatıra mı soruyorsunuz: Sizin enteresan bulacağınızdan şüphe etmekle beraber, hayatım boyunca haz ile hatırlıyacağım bir olaydan bahsetmek isterim. Son sınıfta Profesör Neumark'ın okuttuğu derslerden birinin imtihanına girmiştim. Derslere çalışırken, şansın sınıf geçmekteki rolünü daima asgarîye indirmek amacını güttüğümünden, o dersi de çok iyi öğrenmiştim. İyi bir imtihan verdim. Profesörün yüzü aydınlandı. Yabancı olmalarına rağmen bizlerin muvaffakiyeti onları memnun ederdi, asistanına döndü bi riki cümle söyledi, söylediklerinin tercümesi şöyle idi «Profesör 10 dan yüksek numarası olmadığı için siz-

den özür diliyor» aynı hadise ertesi gün Prof. Dobrotsverger'in imtihanında da tekerrür etti. Anlattıklarımın insanlığın en güzel hasletlerinden biri olan tevazu ile kabili telif olmaması dolayısıyla özür dilerim. Meslekdaşlarım bunu samimiyetime vererek beni affetsinler.

Medenî halime gelince: sualiniz biraz sayım sualine benziyor, ama onu da cevaplandırayım. Yazarlardan biri, «hayatımda bir kadını çok mesut ettim, o kendisile hasbel kader evlenmediğim kadındır» demiş; ben de kaderin karşısına çıkarmadığı kadını mesut etmekte devam ediyorum.

Mezun olduğunuzda müracaat ettiğiniz müesseseler tarafından nasıl karşılandınız diyorsunuz. Hiç biri hoş geldiniz, bizde sizi bekliyorduk demedi. Yaşadığımız ortamın şartları içinde atom âlimi dahî olsanız bunu söylemezler, güler yüzle bizde sizi bekliyorduk der gibi karşılanmanın başka şartları vardır. Baş vurduğum iş yerlerinden çoğu iş isteme kâğıdı doldurtup sizi ararız dediler. Bende hep ümitlenirdim. Çünkü beklemeğe maddî durumum müsait değildi. Bu tutumun müracaat sahibini nezaketle atlatma demek olduğunu neden sonra öğrendim. Bazı Müesseseler alâkalılarına da Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi mezunu olmadığımı İktisat Fakültesi denen bir Fakülteni nde mevcut bulunduğunu anlatmak zorunda kaldım.

Askerliğimi yaptıktan sonra 3,5 yıl Türkiye Şeker Fabrikaları T.A.Ş. İstanbul Bürosunda, 16 yıl Millî Reasürans, T. A. Şirketinde çalıştım 2,5 senedir de buradayım.

Fakültemizde halen tatbik edilmekte olan ders programlarını bilmiyorum. Ancak gönlüm programların kırkanbar gemi hamulesi gibi olmamasından yanadır.

Cemiyetimizde çalışan arkadaşlar için temennim çabalarında muvaffakiyettir. Tavsiyelerde bulunmak bu yolda bilgi ve imkânlarımı aşmak olur.

En beğendiğim hocayı soruyorsunuz: onlar bilâ istisna kararlarında veya dağarcıklarında ne varsa bize sunmak için çırpının insanlardı, aralarında bir ayırım yapmayı hiç bir zaman düşünmedim.

Ölmüş olanları rahmetle - din farkı gözetmeksizin - hayatta olanları da daima hayırla anarım.

Cemiyetten Haberler

* Cemiyetimizin yıllık umumî heyet toplantısı 8. Aralık 1964 Pazartesi günü saat 18.00 de İstanbul Ticaret Odası Meclis Salonunda yapılmış; yıllık bilânço, faaliyet ve muhasebe raporlarıyla, murakıpların tetkik ve genişlerini belirten raporlar okunmuştur. Umumi Heyet ittifakla İdare Heyeti ve Murakıpları ibra ederek yeni faaliyet devresi için aşağıda isimleri yazılı üyeleri seçmiştir.

Bilâhère İdare Heyetine seçilen üyeler kendi aralarında vazife taksimi yapmışlardır: :

Başkan : Nihat Batur, Başkan V. Zeki Erginsu, Sekreter İmren Aykut, Muhasip üye Kemâl Buyurur, Üye Reşad Umur, Üye Faruk Çehrelî, Üye Uğur Çatbaş.

* Fakültemizin 28 nci kuruluş yıldönümü münasebetiyle başta İstanbul olmak üzere Mezunlarımızın toplu buldukları bölgelerde eğlenceler tertip edilmiştir. Mezunlarımızın en fazla toplu bulunduğu İstanbulda Gündüz Fakültede yapılan töreni müteakkip Üniversiteli gençler bir çay yapmışlardır. Aynı gece Mezunlar Cemiyetimizin Kervansarayda tertip ettiği balo şimdiye kadar görülmemiş bir alâkaya mashar olmuştur. Samimî bir şekilde başlayan ve geç saatlere kadar devam eden Baloda Üniversite profesörleri, seçkin iş adamları, her biri ayrı bir mevkî sahibi olmuş değerli mezunlarımız bir hayli eğlendiler.

Dergimiz bu neşeli ve samimî geceyi bazı gruplara ait resimlerle yakından izlemiştir.

* Fakültemizin kuruluşu Ankarada nasıl kutlandı?!...

Fakültemizin kuruluşunun 28 nci yıl dönümü münasebetiyle 14 Aralık 1964 pazartesi gecesi Ankara Şubemiz tarafından Kent Oteli pavyonunda bir yemek tertip edilmiştir. Bu münasebetle Pavyon en kalabalık gecesini yaşıyordu. Saat 19.25 de Ankara Şubemiz Başkanı Fahrettin Tunçöz beraberinde getirdiği radyodan Ankara Radyosundaki kuruluş yıldönümü ile ilgili yayını mezunlarımıza dinletti.

Salondaki mezunlarımız arasında Bütçe Malî Kontrol Umum Müdürü Rıza Turgay; Gümrükler Umum Müdürü Enver Başkaya; İşçi Sigortaları Kurumu Umum Müdür Muavini Hasan Demire; T.C. Merkez Bankası Umum Müdür Muavini Naim Talû; Ordu Yardımlaşma Kurumu Umum Müdür Muavini Ahmet Özsay;

Başbakanlık Personel Dairesi Müşaviri Fahri Dalsar; Türkiye Halk Bankası Umum Müdür Muavini Oktay Emed; Ankaranın Tanınmış tüccarlarından Halûk Tatarâğası göze çarpıyordu.

Toplantı samimi ve neşeli bir hava içerisinde gece saat 0.30'a kadar devam etti.

Bu arada haber aldığımızı göre Ankara Şubemiz tarafından Mart ayı içinde bir balo tertip edilecektir.

* Prof. Osman Okyar Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne getirildi .

* Çalışma Bakanlığı Müfettişlerinden Emin Bakırcı Deniz bank - Deniz Nakliyatı Sigorta tazminat Müdür Muavinliğine tayin olmuştur.

* Türkiye Emlâk Kredi Bankası Ticari Krediler Müdürü Abit Kayahan Eti-bank Genel Müdür Muavinliğine tayin edilmiştir.

* Yeni mezunlarımızdan Uğur Catbaş Gümrük ve İnhisarlar Bakanlığı Müfettiş Muavinliği sınavını başarı ile kazanarak görevine başlamıştır.

Dergimiz, değerli mezunlarımıza yeni vazifelerinde de başarılar diler.

* Ticaret Bakanlığı Genel Müdür Muavinlerinden Nejat İzmirlioğlu Tetkik kurulu Uzmanlığına alınmıştır. Bilgisi ve dürüstlüğü ile tanınan mezunumuzun anlaşılmıyan bir sebeple daha passif bir göreve nakil muhitte üzüntü uyandırmıştır.

Dergimiz değerli arkadaşımızı en kısa zamanda daha aktif bir vazifede görmek arzusundadır.

İktisat Balosunun neş'eli bir grubu.

Ankara İktisat Balosundan bir köşe.

Kervansaray'da Balo gecesi herkes çok eğlenmişti.

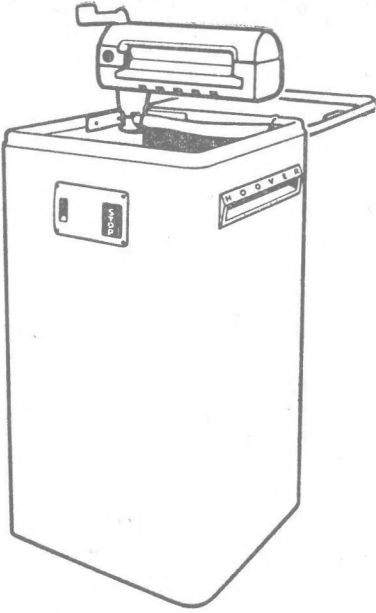

İktisatlılar arkadaşlarını da bu güzel geceye davet etmişlerdi.

İktisatlılar gecelerini samimi bir hava içinde kutladılar.

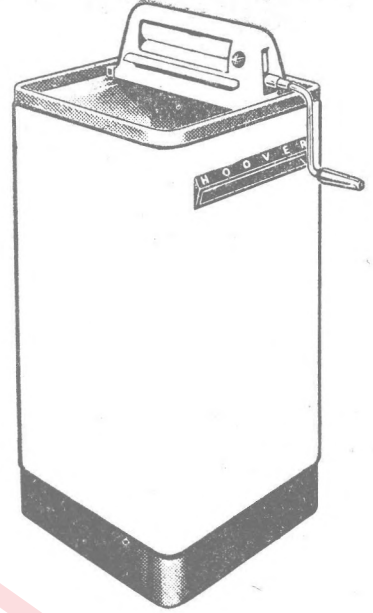
Resimler, Türk Ajans Pres'den temin edilebilir.

Model 343 G.
Otomatik

**Çamaşır
Makinası**

Model 319
Kollu

DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNASI
Halaskârgazi Cad. 133 Pangaltı/İstanbul Tel : 47 44 30
Tünel Karşısı Hoover Mağazası Karaköy İstanbul Tel: 44 90 46

Hesap makineleri
Toplama makineleri
Yazı makineleri
Teksir makineleri

49 17 66

**Eli Burla
ve Ortakları**

Karaköy, İstanbul

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

Vücut kırıklığına karşı

OPON, baş, diş, adale, simir ağrılarını teskin eder

OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

Faali: 1

TÜRKİYEDE İLK DEFA

PLASTİK
BADANA BOYALARI

ÇBS

Tarafından imâl edilmiştir

30 MUHTELİF CAZİP RENKLERDE

DAHA İYİSİ YOKTUR

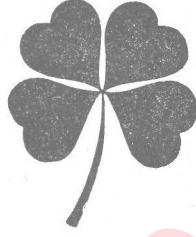
Her yerde arayınız

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.

Kuruluşu : 1946

Sermayesi : 20.000.000.- Lira

Yurt içinde 60 Şube

Her türlü Banka muamelâtında

Emniyet, Sürat, Kolaylık

Dünyanın her yerinde muhabirleri vardır.

Tasarruf Mevduatında zengin para ikramiyeleri

G A R A N T İ B A N K A S I

ARSLAN TUĞLA

**YAPI TUĞLASI
KİREMIT
ATEŞ TUĞLASI**

Fabrika : Eyüp Silâhtar Caddesi No. 148

Telefon : 21 11 32

Mağaza : Galata, Tersane Cad. No. 67

Telefon : 44 30 40

İSTANBUL

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROGRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bitümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 2, $2\frac{1}{2}$, 3"

Sanayi boruları

13×0.9, 16×0.9, 19×0.9, 21×0.9, 25×1, 32×1.20 m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ilâ 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular.

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpazarı Han Kat 8 Tel : 44 74 27 - 44 74 26 Satış ; 44 76 03

Telgraf: BORUSAN. İstanbul

B S BORU SANAYİİ

ÇANAKKALE

Seramik Fabrikaları A. Ş.

Türkiyede ilk defa beynelmilel
norm ve evsafa uygun olarak
imâl etmekte olduğu

KAROFAYANS

(BEYAZ VE RENKLİ)

ve

İZALATÖR

(ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM)

*Mamularını piyasaya
arzetmektedir.*

Müracaat : Galata, Tersane Cad. Kipman Han Kat 5, Tel: 44 76 83
Fabrika : Tel. Çan 29

**OTOMATİK ve MANYETOLU
TELEFONLARI**

Galata Nesli Han - İstanbul Tel: 44 75 54
Telg: MEKASEL İstanbul

Yeni **İŞTE!
VOLVO
TURBO DIESEL**
L 47515

**Muntazam servis
Bol yedek parça
Tedyede kolaylık**

VOLVO'nun mevcut diğer modelleri :
L 46507: Nakliye ve inşaat işleri için en alverişli kamyon
L 48508: Ağır hizmet için rakipsiz kamyon
L 49509: Ağır hizmet için rakipsiz kamyon
L 48528: 3 akslı - Bogielift'li bilhassa akaryakıt nakliyesi için
ideal kamyon
L 49528: 3 akslı fıkâlede bir kamyon

Türkiye Müessili **MEHMET KAVALA**
Galata Nesli Han - İstanbul Telefon: 44 75 54 Telg: LAMET - İstanbul